

TARİH ÖĞRETİMİNDEĞİ YÖNTEMLER

BABYRBEK A.

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
I sınıf tarih bölümü doktora öğrencisi
Türkiye Cumhuriyeti., Ankara ş

Özbaran'a göre tarih; "geçmiş düşüncesi ve geçmiş imgesi"dir. Geçmiş düşüncesi ile kastedilen: geçmişte yaşanan gerçeklerin tarihçi yada uzmanlarca yorumlanmasıdır. Geçmiş imgesi ise; kanıt ve belgeler kullanarak ortaya çıkarılan gerçektir.[1]

Tarihi yazmak kadar tarihi olayları ortaya çıkarmak da önemlidir. Geçmişe dönülmesi, o dönemi aydınlatan bilgi ve belgelerin araştırılması, bulunan belgelerin doğruluğunun irdelenmesi tarihçi tarafından kaygıyla yapılan işlemlerdir. "bilgilerin toplanmasında doğru bilgilere ulaşılması oldukça önemlidir. Çünkü toplumun bütünleşmesi, gelecekte kendini yenileyebilmesi ve yeni koşullara uyum sağlayabilmesi gibi koşullar tarihçi tarafından kazandırılabilir." [2] Öyleyse tarihi oluşturan birçok özellik dikkatle ele alınıp incelenmelidir ki toplum için de faydalı olabilsin.

Makalemde tarihin ne olduğu, Türkiye'de tarih eğitiminin gelişimi, tarih eğitiminde yaşanan sorunlar, aktif öğrenmenin ne olduğu, aktif öğrenmenin tarih derslerinde nasıl kullanılacağı hakkında bilgi verilip araştırmanın problem durumu ortaya konulduktan sonra araştırmadaki alt problemler, sınırlılıklar, sayıtlılar ve kısaltmalar açıklanacaktır.

Yöntem

Tarih öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler çoğu düşünür ve tarihçi tarafından ele alınmış olup, bunların dersi nasıl etkilediği ve nasıl olumsuz düşünülmesine sebep olduğu araştırıp, düşünceleriyle ortaya konulmuştur.

İlk ve en eski yerleşik toplum Sümerler (M.Ö. 10000-4000) dir. Sümerlerde okul vardır.

Eski Mısır ve Perslerde sosyal bilimlerle ilgili herhangi bir derse programda yer verilmemiştir. Fakat onların toplumsal yaşamla ilgili olarak kişilere belli bilgi ve becerileri okutup kazandırdıkları söylenebilir. Tarihte ilk kez İsrail Devleti çocuklarına ulusal tarih ve yurttaşlık bilgisi dersleri okutturmuş;

Bizim eğitim tarihimizde ise İslamiyet'ten önce toplumsal yaşamla ilgili kurallar gelenek ve göreneğin, inanç sisteminin içinde verilmiştir. İslamiyet'ten sonra ise İslam dininin esaslarına göre kişi yetiştirilmeye çalışılmış, bunun yanı sıra gelenek ve göreneğinde kuralları öğrenciye kazandırılmıştır.

Osmanlı Devleti'nin geleneksel okul sisteminde tarih dersi diye ayrı bir ders yoktu. Tarih adında yalnızca Peygamber'in ve İslam büyüklerinin hayat hikâyeleri anlatılırdı. Tarih bir ders olarak ilk kez Tanzimat reformlarından sonra okul programına girdi. 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile ilk kez düzenli okul müfredatı hazırlanırken, tarih dersi bu müfredatın bir parçası olarak kabul edilmiştir. Fransız liselerini örnek alan bu müfredat – hiçbir zaman hayata geçirilemese dedönemin yöneticilerinin genelde eğitime, özeldede tarih eğitimine bakışlarını göstermesi açısından önemlidir. Nizamnamenin uygulamasında, kısa bir süre sonra tahta geçen II. Abdülhamit'in rolü büyüktür.

Öğrenme yöntemleri

"Öğrencilerin, belirlenmiş amaçlar doğrultusunda kendi ilgi ve yeteneklerine, gereksinimlerine göre bilgi, beceri ve davranış kazanmak için öğretmenin kılavuzluğunda uygulanan etkili, verimli çalışma yoluna, öğrenme yöntemi denir." [3] Öğrenci kendi öğrenme yaşantısında kendine en uygun olan yöntem ve teknikleri bularak öğrenmeye devam eder. "etkilice öğrenen denekler ne zaman stratejik davrandıklarının, ne zaman davranmadıklarının farkındadırlar." Diye belirten Garner yaptığı araştırmayla öğrencilerin kendi öğrenmelerinin farkında olarak hareket ettiklerini ortaya koymuştur. "Sınıf içinde gerçekleştirilen; okuma-yazma, konuşma, tartışma, geçmiş yaşantılarla bağ kurma, edindiği bilgileri günlük yaşamında uygulayabilme ve problem çözme durumlarında kendi kendine sorumluluk alarak bunları yapmaya çalışır." [3] Burada öğretmene düşen, öğrenmenin etkili, verimli yollarını bularak çocukların bunları uygulamasında

yardımcı olmaktadır. “bu yardım, olası çalışma yolları üzerinde düşündürmek, deneyimler yaptırmak, ip uçları vererek sezdirme yoluyla uygun çözüm yollarını, öğrenme yöntemlerini kendilerine buldurmak biçiminde olacaktır. ”[3] Öğrenci kendine uygun yöntem ve teknikleri buldukça, uygulayıp daha başarılı olabilecek, bu sayede kendine olan güveni artarak devam edebilecektir.

Bu özgüvenle hareket ettiği sürece özgür bir şekilde çalışma ortamı yaratabilecek ve çalışmaktan zevk alacaktır. Yeteneklerinin gelişmesine bağlı olarak daha farklı konularda kolayca girişimlerde bulunabilecektir. Örneğin dramatizasyon yöntemiyle anlatılan İstanbul’un fethi konusunda öğrencilerin Osmanlı ve Bizans birlikleri şeklinde iki gruba ayrılarak ne gibi hazırlıklar yaptıklarını oyun şeklinde ifade etmeleri konunun daha iyi anlaşılmasına sebep olacaktır. Bunun yanında tahtaya kalkan öğrenci hem kendi yeteneğini sergileme fırsatını bulacak hem de toplum karşısında çekinmeden konuşabilme olanağını yakalayabilecektir. Öğrenirken karşılaşılan güçlükler çoğu zaman öğrenciler tarafından farklı şekillerde dile getirilir. “Bazı öğrenciler istedikleri halde ders çalışamazken, bazıları çok uzun süreler çalıştığı halde öğrenememekten şikayet etmektedir. Bu örneklerdeki sorunlar büyük ölçüde öğrencilerin etkili öğrenme yöntemlerini kullanamamasından ya da nasıl öğreneceğini bilmemesinden kaynaklanmaktadır.”[3]

Öğrenci katılımını artırmak amacıyla dizayn edilen tüm teknikler, tarih öğretmenin sürekli hazır olmasını ve keşfedici olmasını gerektirir. Öğretmenin doğrudan dersi anlatması kısıtlanarak derslerin çekiciliği artırılabilir ve etkinliği sağlanabilir. “Öğrencilerin dikkatlerini ayakta tutmak önemlidir. Öğrenciler 50 dakikalık bir dersin başında ve sonunda yer alan 5-10 dakikalık dilimlerde dikkatlik açısından en iyi durumdadırlar.” Dersin ortalarına gelindiği zaman bu durum göz önünde bulundurularak ders anlatım yöntemi değiştirilebilir, tartışma ortamı yaratılabilir ya da dramatizasyon yöntemi kullanılabilir. Tarih eğitiminde öğrenmenin gerçekleşmesi için öğrencinin öğrenme yöntemlerini iyi bilmesi, bireysel çalışma sürecini en etkili bir biçimde kullanması ve öğretmenin önerilerini dikkate alması şeklinde eğitimciler tarafından önerilir. Bireysel çalışma sürecini etkili kullanabilmek için ise; fiziksel ve ruhsal yönden çalışmaya hazır olmaları, bu konuda istek duymaları ve kendilerini güdüleyerek hareket etmeleri gerekir. Burada hep önemli olan öğretmenin tutumu ve öğretim ortamının özellikleridir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun görüşlerinin, eğitimin beklentilerini karşıladığı yönünde olduğu görülmüştür. Hizmet içi eğitim programının beklentilerini karşıladığını ifade eden öğretmenlerin farklı öğretim yöntem ve tekniklerini bu süreçte uygulamalı olarak öğrenmelerinin, karşılaştıkları sorunların çözümü konusunda kendilerine yardımcı olacağını düşündükleri belirlenmiştir. Dolayısıyla öğretmenlerin hizmet içi eğitim bağlamında yeni bilgi, beceriler ve tutumlar edinmelerinin gelişimlerine önemli katkılar sağladığının söylenmesi mümkündür. Benzer şekilde, Önen ve diğerleri (2009) tarafından yapılmış olan ve yapılan bir hizmet içi eğitim uygulamasının öğretmenlerin farklı yöntem ve teknik bilgilerindeki değişime etkisini ortaya koymaya çalışan çalışmada, eğitimden önce öğretmenlerle yapılan görüşmelerde öğretmenlerin sınıflarında en çok soru-cevap, düz anlatım ve deney yöntemlerini kullandıkları belirlenmiş; eğitimden sonra öğretmenlerin öğretim yöntem-tekniklerine ve yapılandırmacı yaklaşıma ilişkin bilgilerinde önemli artışlar olduğu saptanmıştır.

KAYNAKÇA

- 1 ÖZBARAN, Salih (1992). Tarih ve Öğretimi, İstanbul: Cem Yayınları, s:11.
- 2 TOSH, Jhon (1997). Tarihin Peşinde, Çev.Özden Arıkan, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, s:4.
- 3 AÇIKGÖZ, Kamile Ün (1996). Etkili Öğrenme ve Öğretme, İzmir: Kanyılmaz matbaası, s: 61.